תפלת השחר פרק רביעי ברכות כח.

ה"ג **דלמא מעברין לך אמר לה יומא חדא בכסא דמוקרא ולמחר ליתבר.** ול"ג מעלין בקדש: **כסא דמוקרא.** [6]כום זכוכית יקרה שקורין לה בלשון ישמעאל ערק"א ואומרים בני אדם במקל הדיוט יום אחד ישתמש בו בעליו ויתבבר בו ואם ישבר ישבר: **ליט לך חיורפא.** אין לך שברות לבנות של זקנה ונאה לדרשן להיות זקן: **י"ם דרי חיורפא.** י"ם שורות של זקנה: **קא חלשא דעתיה דר"ג.** כשראה שנתוספו היום תלמידים רבים והיה דואג שלא יענש במה שמנעם בימיו מלבא: **דמליין קטמא.** כלומר אף אלו אינם רלוויים: **פלויה.** כספק שלא פירשוה מתוך שרבו התלמידים רב המדוד והפלפול: **לאפיאפא דציפיה דמסחרן.** כומלי ביתו של ר' יהושע שהיו שחורות: **שפתי אפה.** עושה פחמים וי"א נפח: **נעניתי לך.** דברתי למולך יותר מן הראוי: **דלגים מדא.** הרגיל ללגום המעיל ילגם כלומר הרגיל בגשיאות יהיה נשיא: **מוז בן מוז.** כהן בן כהן יהא לא מי מטמא: **אפר מקלה.** אפר הקלוי במנורים ובכירות כלומר אפר פחם: **שכא של מי חיפה.** במסכת מגילה: **ואוסו פלמיד.** שלא תפלת ערבית רשות אלו מוכה רשע"י הוא: **ונקרא פושע.** המתאחר כ"כ: **מתפלל של מנחה.** מאחר שהגיע זמנה כדי להקדימה בתחלת זמנה שלא יקרא פושע גם עליה: **ואח"כ של מוספין.** הואיל ואיתר [6]זמנה אינו עובר הלא אמרי רבנן ושל מוספים כל היום: **שוו מנוס עוברים.** ר' יהודה לטעמיה דאמר עד שבע שעות ומו לא: **כי חלפי רבנן.** תלמידים היולאים מבית ר' נתן: **מאן אמר הלכה כי מדרשא.** מי מבני הישיבה אמר בבית המדרש שהלכה כר' יהודה: **חדא כיא לך או חדא כיא לך.** אחת היא לך שלא למדת דבר משמו של ר' יוחנן אלא זו בלבד לכן תביבה היא לך או חדשה היא לך שהיית סבור שאחד מן האחרים אמרה: ה"ג **ל"ל חדא כיא לי דמסקא לי בר' יוסטא בן לוי.** סבור הייתי שר' יהושע בן לוי אמרה: **אמר ריב"ל** גרסי'. ול"ג דאמר: **ממועד.** מאחת שהעבירו מועדי התפלות וחגים יהיו נוגים ואסופים וכליס לא

דלמא מעברין לך אמר לה [לשתמש אינש] יומא חדא בבסא דמוקרא ולמחר ליתבר אמרה ליה לית לך חיורתא ההוא יומא בר תמני סרי שני הוה אתרחיש ליה ניסא ואהדרו ליה תמני סרי דרי חיורתא היינו דקאמר ר' אלעזר בן עזריה [6]הרי אני כבן שבעים שנה ולא בן שבעים שנה תנא אותו היום סלקוהו לשומר הפתח [7]ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס שהיה ר"ג מכריז ואומר [8]כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי א"ר יוחנן פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן חד אמר אתוספו ארבע מאה ספסלי וחד אמר שבע מאה ספסלי הוה קא חלשא דעתיה דר"ג אמר דלמא ח"ו מנעתי תורה מישראל אחזו ליה בחלמיה חצבי חיורי דמליין קטמא ולא היא ההיא ליתובי דעתיה הוא דאחזו ליה תנא עדיות בו ביום נשנית וכל היכא דאמרינן בו ביום ההוא יומא הוה ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בבית המדרש שלא פירשוה ואף ר"ג לא מנע עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דתנן [9]בו ביום בא יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש אמר להם [6] מה אני לבא בקהל א"ל ר"ג אסור אתה לבא בקהל א"ל ר' יהושע [2]מותר אתה לבא בקהל א"ל ר"ג והלא כבר נאמר [1]לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' א"ל ר' יהושע וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין [6] [9]כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האומות שנאמר [2]ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם שוסתי ואוריד כאביר יושבים [9]וכל דפריש מרובא פריש אמר לו ר"ג והלא כבר נאמר [3]ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון נאם ה' וכבר שבו אמר לו ר' יהושע והלא כבר נאמר [4]ושבתי את שבות עמי ישראל ועדיין לא שבו מיד התירוהו לבא בקהל אר"ג הואיל והכי הוה איזיל ואפייסיה לר' יהושע כי מטא לביתיה חזינהו לאשיתא דביתיה דמסחרן א"ל [5]מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה א"ל אוי לו לדור שאתה פרנסו [1]שאי אתה יודע בצערן של ת"ח [2]במה הם מתפרנסים ובמה הם נזונים אמר לו נענייתי לך מחול לי לא אשגח ביה עשה בשביל כבוד אבא פיים אמרו מאן ניזיל ולימא להו לרבנן אמר להו ההוא כובם אנא אזילנא שלח להו ר' יהושע לבי מדרשא מאן דלביש מדא ילבש מדא ומאן דלא לביש מדא יימר ליה למאן דלביש מדא שלח מרך ואנא אלבשיה אמר להו ר"ע לרבנן טרוקו גלי דלא ליתו עברי דר"ג ולצערו לרבנן א"ר יהושע מוטב דאיקום ואיזיל אנא לגבייהו אתא טרף אבבא א"ל [7]מזה בן מזה יזה ושאינו לא מזה ולא בן מזה יאמר למזה בן מזה מימיך מי מערה ואפרך אפר מקלה א"ל ר"ע רבי יהושע נתפייסת כלום עשינו אלא בשביל כבודך למחר אני ואתה נשכים לפתחו אמרי היכי נעביד נעבריה [9]גמירי מעלין בקדש ואין מורידין נדרוש מר חדא שבתא ומר חדא שבתא אתי לקנאויי אלא לדרוש ר"ג [6]תלתא שבתי וראב"ע חדא שבתא והיינו דאמר מר [6]שבת של מי היתה של ראב"ע היתה ואותו תלמיד ר' שמעון בן יוחאי הוה: [7]ושל מוספין כל היום: א"ר יוחנן [9]ונקרא פושע ת"ר [7]היו לפניו שתי תפלות אחת של מנחה ואחת של מוסף מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוסף שזו תדירה וזו אינה תדירה ר' יהודה אומר מתפלל של מוסף ואח"כ מתפלל של מנחה שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת [9]א"ר יוחנן [7]הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוסף ר' זירא [9]כי הוה חליש מגירסיה הוה אזיל ויתיב אפתחא דבי ר' נתן בר טובי אמר כי חלפי רבנן אז איקום מקמייהו ואקבל אגרא נפק אתא ר' נתן בר טובי א"ל מאן אמר הלכה בי מדרשא א"ל הכי א"ר יוחנן אין הלכה כר' יהודה דאמר מתפלל אדם של מוסף ואח"כ מתפלל של מנחה א"ל רבי יוחנן אמרה אמר ליה אין [6]תנא מיניה ארבעין זמנין א"ל חדא היא לך או חדת היא לך א"ל חדת היא לי משום דמספקא לי בר' יהושע בן לוי: אריב"ל [7]כל המתפלל תפלה של מוספין לאחר שבע שעות לר' יהודה עליו הכתוב אומר [5]נוגי ממועד אספתי ממך היו מאי משמע דהאי נוגי לישנא דתברא הוא כדמתרגם רב יוסף תברא אתי על שנאיהון דבית ישראל על דאחרו זמני מועדיא דבירושלים א"ר אלעזר כל המתפלל תפלה של שחרית לאחר ארבע שעות לר' יהודה עליו הכתוב אומר נוגי ממועד אספתי ממך היו מאי משמע דהאי נוגי לישנא דצערא הוא דכתיב [9]דלפה נפשי מתוגה רב נחמן בר יצחק אמר מהכא [7]בתולותיה נוגות והיא מר לה רב

ושל מוספין כל היום. הקשה הרב רביו שמשון ז"ל דאמרי' בפרק תמיד נשמט (דף נח.) מוספין בשם בזיכין בשבע וכ"ת ה"מ למצוה אבל דיעבד כל דיומא נמי זמניה הוא הרי [6]בתמורה (פ"ב ד' יד) משמע שהמוספין היו נשמטין עם התמיד ונקטרין עמו.

ותירץ דהתם מיירי בשבת [6]:

הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוסף. מכאן יש ליהר ביום"כ להתפלל תפלת שחרית קודם שש שעות ומתלה דהיינו קודם שיגיע שעת המנחה דאל"כ היו לריכין להתפלל תפלת המנחה קודם[8] והכי"ל אומר דאיכו לריך להא דקאמר שיתפלל תפלת המנחה קודם היינו כשיש לו לעשות לרכיו שלא יוכל להתפלל תפלת המנחה בזמנה ולריך להתפלל שיהיה מיד כגון שהיה לו ליל לעבודה גדולה כמו לנשואין ומתיירא שמא ימשוך בטעדמו או שיסמכה אכל אם היה לו שהות להתפלל אחר תפלת מוסף תפלת המנחה בזמנה אין לו להקדים תפלת המנחה אלא יתפלל כסדר מוסף ואח"כ מנחה: **כדמתרגם** רב יוסף על דאחרו זמני מועדיא.

ומי משמעי כרגלים אין שייך לומר לשון איחור שהרי אין להם תשלומין אלא ע"כ בתפלה משמע קרא: כיון

לג א מי' פ"ד מהלכות ת"ת הלכה ח סוס"ע
יו"ד סי' רמו סעיף ז:
לד ב מי' פי"ב מהל' תפילה
איתיבי ביתא הלכה כה
סמג לאוין קנח סוס"ע
אה"ע סימן ד סעיף י:
לה ג מי' פ"א מהל' ת"ת
הלכה ט ופי"ד מהל'
ממנות פניים הלכה יח:
לו ד מי' פ"ט מהל' תלמוד
הל' ז סוס"ע יו"ד סימן
רמה סעיף כב כתבה:
לז ה ו מי' פ"ג מהל'
תפלה הלכה ה סמג
עשין יט סוס"ע א"ח סימן
רפו סעיף ח:
לח ז מי' שם הל' יא
סוס"ע שם סעיף ד:
לט ח סוס"ע שם סעיף ה:

תורה אור השלם

1. לא יבא עמוני ומואבי בקהל יי גם דור עשירי לא יבא להם בקהל יי עד עולם:
2. כי אמר בחכי ידי עשיתי ובחכמתי כי נבונתי ואסיר גבולת עמים ועתדותיהם שוסתי ואוריד כאביר ישיבים:
3. ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון נאם יי:
4. ושבתי את שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גנות ואכלו את פריהם: עמוס ט יד
5. נוגי ממועד אספתי ממך היו משאת עליה חרפה: צפניה ג יח
6. דלפה נפשי מתוגה קימני כדברך:

תהלים קיט כח
7. דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריך שוממין כהניה נאנחים בתולתיה נוגות והיא מר לה: איכה א ד

רבינו חננאל

[שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר כל תלמיד] שאין תוכו כברו שאין ... [אלא אחת בן פה ואחת בלב. חצבי חיוורי [דמליין קרי]קטא. פיר' כרים לבנים [מלאים ר]חושים. גם רבן גמליאל לא [מנע עצמו מבית המדרש בן] ביום. יהודה [גר עמוני .... א"ל מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה. עושה מעשה מחם שמלאכתן בפחמים. א"ל מאן אמר הלכה כי מדרשא א"ל ר' יוחנן מאי היא א"ל מתפלל של מנחה ואח"כ של מוספין. אע"ג (דא"ר) דתני ר' יהודה כי תפילת המוספין עד שבע שעות, ואמר ר' יהושע בן לוי כל המתפלל תפלת המוספין אחר ז' שעות לר' יהודה חשוב כנוגי ממועד, פי' כיון שאיחר תפלת המוספין ממועדו חבר אייתי עליה, כאשר פי' בתרגום נוגי תברא, קיי"ל כר' יוחנן דפסק הלכתא ותנינן מתמא של מוספין כל היום.

רב ניסים גאון (המשך)

שבת בפרק כמה בחמה (דף ז) רבי דאתי מדוד מהכף בזכותיה דדוד ובגמרא דפרק אחרון דתענית דבני מערבא (אגנה ב) אמרי אמר לוי מגילת יוחסין מצאו בירושלים וכתוב בה הלל מן דדוד ואיתא בפ' אע"פ שאמרו בכתובות (ד' סב) בדקו במשפחות רבי אתי משפטיה בן אביטל. והאי דאמרינן אעפ"כ לא עבריה לו אלעזר בן עזריה פירשו בתלמוד ארץ ישראל אלא מינו אותו אב בית דין והיינו דאמר מר שבת של מי היתה של ר' אלעזר בן עזריה היתה ואיתא בפירקא קמא דתענית (דף ט) תנו רבנן מעשה בר' יוחנן בן ברוקא ור' אלעזר חסמא שהלכו להקביל את פני ר' יהושע בפקיעין אמר להם מה חידוש היה היום בבית המדרש אמרו לו תלמידיך אנחנו ומימיך אנו שותין אמר להן אעפ"כ אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש שבת של מי היתה אמרו לו שבת של ר' אלעזר בן עזריה:

עין משפט נר מצוה

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר לסם (מה מי) מא"מ. וכ"ג פ"ל מוהר:
(ב) שם במקומן הן יושבין והלא כבר:

גליון הש"ס

גמ' סבותלי ביתך. עיין מסכ"ן מ"ל ענין קמב: שם ונקרא פושע. עיין לקמן (דף מ"ג ע"ב): שם כי הוה חליש בגירסא. עיין עירובין (דף כ"ט ע"ב):

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף. דהא אפי' בזמן מנחה גדולה אמר לה.

מוסף רש"י

הרי אני כבן שבעים שנה. כבר הימי נרפה זקן, ולא זקן ממש. שכא עליו שיכה (לעיל יב). מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה. כמו (מעמים ז.) חכמה מפותרים בכלי מסוכר (ע"ז מז: ע"ש). גלי. שערים (נ"מ קח. וב"ב ח.). מי מערה. קרחים הם (קדושין נח.). אפר מקלה. כלומר סתם אפר שבא מן הקלוי כמם (שם). מעלין בקדש ואין מורידין. מקרא לפניו לה בתנחומא בפרק שני הלחם (שבת כא.). היו לפניו שתי תפלות. שבשם ולא הספקל של מוספין עד זמן המנחה (ובהרים יב.).

רב ניסים גאון

ווה שאמרו כל בו ביום דאמרינן ההוא יומא איתמר. יש במשנה הרב' מזה הענין בגמ' דאין דתנן בפס' ידים (פ"ג מ"ה) אמ' ר' שמעון בן עזאי מקובל אני מפי ע"ב זקנים ביום שהושיבו את ר' אלעזר בן עזריה בראש ששיר השירים וקהלת משמאין את הידי אמר ר' עקיבא חס ושלום וכו' (פ"ד מ"א) בו ביום נמנו וגמרו על עריבת [הרגלים] בו ביום אמרו [משנה ב] כל הזבחים וכו' [ובתוספתא [בירים פ"ב] בו ביום עמד יהודה בר עמוני: אמר רבן גמליאל השתא איזיל ואפייסיה לר' יהושע אזל חזיהו לאשיתא דביתיה דהוו קא משחרן כו'. ופירשו בגמרא דבני מערבא אזל ואשכח לר' יהושע יתיב עביד מחטין אמר ליה מן אילין את חיי אמר ליה עד כדון אם בני הזקן זקני שהיה מזדע דוד כדרסינן בפ' יציאות השבת (דף סו) הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה הה רבן גמליאל הנזכר בכאן הוא בנו של רבן שמעון בן גמליאל שהוא רביעי להלל הזקן דהוי ליה רבן גמליאל חמישי להלל ובנו רבן שמעון ששי להלל ובנו ר' יהודה הנשיא שהוא רבי והוא רבינו הקדוש הוי שביעי להלל הזקן ואיתא בפסחים

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com